

ภาค 4 : พระอภิธรรมและบทสวดที่เกี่ยวข้อง

PART 4: Abhidhamma & Related Chants

ภาค 4

พระอภิธรรม 7 บท และบทสวดที่เกี่ยวข้อง

1. พระสังคีณี (การสังเคราะห์กฎธรรมะ)

กุตตะวา รัมมา,	ธรรมทั้งหลายที่เป็นกุศล, ให้ผลเป็นความสุข,
อะกุตตะวา รัมมา,	ธรรมทั้งหลายที่เป็นอกุศล, ให้ผลเป็นความทุกข์,
อัถฺยาอะคะคา รัมมา,	ธรรมทั้งหลายที่เป็นอัพยากกุศล, เป็นจิตกลาง ๆ อยู่,
กะตะเม รัมมา กุตตะวา,	ธรรมเหล่าไหนเป็นกุศล,
ยฺตฺตะมิง ตะมะเย,	ในสมัยใด,
กามาวะจะรัง กุตตะมัง จิตตัง อุปปันนัง โหติ โทมะนัตตะตะหะคะคัง ฉฺชานะตัมปยุตตัง,	กามาวจรกุศลจิตที่ร่วมด้วยโถมันส, คือความยินดี, ประกอบ
	ด้วยฉฺชานะคือปัญญาเกิดขึ้น ปรารภอารมณ์ใด ๆ,
รูปารัมมะณัง วา,	จะเป็นรูปารมณ, คือยินดีในรูปเป็นอารมณ์ก็ดี,
ตัทถารัมมะณัง วา,	จะเป็นตัทถารมณ, คือยินดีในเสียงเป็นอารมณ์ก็ดี,
คันธารัมมะณัง วา,	จะเป็นคันธารมณ, คือยินดีในกลิ่นเป็นอารมณ์ก็ดี,
ระตารัมมะณัง วา,	จะเป็นระตารมณ, คือยินดีในรสเป็นอารมณ์ก็ดี,
โผฏฐัพพารัมมะณัง วา,	จะเป็นโผฏฐัพพารมณ, คือยินดีในสิ่งที่กระทบถูกต้องกาย
	เป็นอารมณ์ก็ดี,
รัมมารัมมะณัง วา ยัง ยัง วา ปะนารัททะ,	จะเป็นธรรมารมณ, คือยินดีในธรรมเป็นอารมณ์ก็ดี,
ยฺตฺตะมิง ตะมะเย ผัสสโต โหติ, อะวิกขาโป โหติ, เย วา ปะนะ ยฺตฺตะมิง ตะมะเย,	
อัญญะปิ อตฺถิ ปะฏิจะตะมุขุปันนา อะรูปิโน รัมมา,	
	ในสมัยนั้น ผัสสะและความไม่พึงจําหน่ายอมมี, อีกอย่างหนึ่ง
ในสมัยนั้น ธรรมเหล่าใด, แม้อันมีอยู่ เป็นธรรมที่ไม่มีรูป, อาศัยกันและกันเกิดขึ้น,	
อิเม รัมมา กุตตะวา.	ธรรมเหล่านี้เป็นกุศล, ให้ผลเป็นความสุข.

2. พระวิภังคิ (การแยกวิเคราะห์หมวดธรรมเป็นต้นก ๑)

ปัญจกัณฐธา,   ขันธห้า คือส่วนประกอบห้าอย่างที่รวมเข้าเป็นชีวิต ได้แก่,
 รูปกัณฐโธ,   รูปขันธคือส่วนที่เป็นรูปภายนอกและภายในคือร่างกายนี้, ประกอบ
   ด้วยธาตุ 4,
 เวทนา กัณฐโธ,   เวทนาขันธ คือ ความรู้สึกเสวยอารมณ์ ที่เป็นสุข เป็นทุกข์ หรือเฉย ๆ
 สัญญา กัณฐโธ,   สัญญาขันธ คือ ความจำได้หมายรู้ในอารมณ์ 6,
 สังขาร กัณฐโธ,   สังขารขันธ คือ ความคิดที่ปรุงแต่งจิตให้ดีหรือชั่วหรือเป็นกลาง ๆ ,
 วิญญาณ กัณฐโธ,   วิญญาณขันธ คือ ความรู้แจ้งในอารมณ์ ทางอายตนะทั้ง 6
 คัตตะ กะตะโม รูปกัณฐโธ,   บรรดาขันธทั้งหมด รูปขันธเป็นอย่างไร,
 ยังภิกขุจิ รูปัง,   รูปร่างใดอย่างหนึ่ง,
 อะตีตนาคะตะปัจจุปปันนัง,   ที่เป็นอดีต อนาคต และปัจจุบัน,
 อัชฉัตตัง วา,   ภายในก็ตาม,
 ทะหิตธา วา,   ภายนอกก็ตาม,
 โอปาริกัง วา ตูขุมัง วา,   หยาบก็ตาม ละเอียดก็ตาม,
 หีนัง วา ปะณีตัง วา,   เลวก็ตาม ประณีตก็ตาม,
 ยัง ทูเร ตันตติเก วา,   อยู่ไกลก็ตาม อยู่ใกล้ก็ตาม,
 ตะเทกัษณัง อะภิสัญญูหิต์วา อะภิสังขิปิต์วา,   ยื่นกล่าวร่วมกัน,
 อะยัง วุจจะติ รูปกัณฐโธ.   เรียกว่ารูปขันธ

3. พระชาตุกถา (การจับประเภทธรรมะโดยความเป็นธาตุ)

ตังคะโห อะตังคะโห,   การ ไม่สงเคราะห์ การ ไม่สงเคราะห์ คือ,
 ตังคะหิเตนะ อะตังคะหิตัง,   สิ่งที่ไม่สงเคราะห์เข้ากับสิ่งที่สงเคราะห์แล้ว,
 อะตังคะหิเตนะ ตังคะหิตัง,   สิ่งที่สงเคราะห์เข้ากับสิ่งที่สงเคราะห์ไม่ได้.

ประิหานะรัมโม,	ผู้มีธรรมที่เสื่อมได้,
อะประิหานะรัมโม,	ผู้มีธรรมที่เสื่อมไม่ได้,
เจตะนาภักโ,	ผู้มีธรรมที่ควรแก้เจตนา,
อะนุรักขะนาภักโ,	ผู้มีธรรมที่ควรแก้การรักษา,
ปุจฉาพะโน,	ผู้เป็นปุจฉน,
โคศระภู,	ผู้คร่อมโคศร,
กะยฺยปะระโค,	ผู้เว้นชั่วเพราะกลัว,
อะกะยฺยปะระโค,	ผู้เว้นชั่วไม่ใช่เพราะกลัว,
ภักพาคะมะโน,	ผู้ควรแก้มรรคผลนิพพาน,
อะภักพาคะมะโน,	ผู้ไม่ควรแก้มรรคผลนิพพาน,
นิยะโค,	ผู้เที่ยง,
อะนิยะโค,	ผู้ไม่เที่ยง,
ปะฏิปันนะโก,	ผู้ปฏิบัติอริยมรรค,
ผะเลฏฐิต,	ผู้ตั้งอยู่ในอริยมผล,
อะระหา,	ผู้เป็นพระอรหันต์,
อะระหัตตะายะ ปะฏิปันโน.	ผู้ปฏิบัติเพื่อเป็นพระอรหันต์,

5. พระกถาวิตถู (การแจกแจงหัวข้อความขัดแย้ง)

บุคคะโ อูปะฉัพพะคะติ สัจฉิกัตตะปะระมะตถนาติ, คั้นหานุคคละไม่ได้โดยปรมัตถ์, คือความ
 หมายอันแท้จริงหรือ ?, อามันตา, ถูกแล้ว,
 โย สัจฉิกัตโ ปะระมะตโ, ตะโค โส บุกคะโ อูปะฉัพพะคะติ,

สังฆิกัตตะประระมัตถนาติ,

ปรมัตถ์ คือความหมายอันแท้จริง อันใดมีอยู่, ค้นหามุคคณันไม่ได้โดย

ปรมัตถ์, คือโดยความหมายอันแท้จริงอันนั้นหรือ ?

นะ เหว้ง วัคคัทเท, ท่านไม่ควรกล่าวอย่างนั้น,

อาชานาหิ นิคคะหัง ्हยฺยติ ปุคคะโถ อุปะฉัทฺทกะติ,สังฆิกัตตะประระมัตถนา

เตนะ ะตะ เระ วัคคัทเท, โย สังฆิกัตถโถ ประระมัตถโถ ตะโค โส ปุคคะโถ อุปะฉัทฺทกะติ

สังฆิกัตตะประระมัตถนาติ มิงฉา.

ท่านจงรู้นิกะ (การข่ม การปราบ) เถิด, ถ้าท่านค้นหามุคคณันไม่ได้โดย
ปรมัตถ์, คือ โดยความหมายอันแท้จริงแล้ว, ท่านก็ควรกล่าวด้วยเหตุนี้ว่าปรมัตถ์คือความ
หมายอันแท้จริงอันใดมีอยู่, เราค้นหามุคคณันไม่ได้โดยปรมัตถ์, คือโดยความหมายอันแท้
จริงนั้น, คำตอบของท่านที่ว่าปรมัตถ์ คือความหมายอันแท้จริงอันใดมีอยู่, เราค้นหามุคคณัน
ไม่ได้ โดยปรมัตถ์, คือโดยความหมายอันแท้จริง อันนั้นจึงผิด.

6. พระยมก (การแจกแจงหมวดธรรมที่นับว่าเป็นคู่กัน)

เย เกจิ กุสะลา รัมมา,

ถัทเท เต กุสะละมุฉา,

เย วา ปะนะ กุสะละมุฉา,

ถัทเท เต รัมมา กุสะลา,

เย เกจิ กุสะลา รัมมา,

ถัทเท เต กุสะละมุฉะเน อะกะมุฉา,

ธรรมบางเหล่า เป็นกุศล,

ธรรมเหล่านั้นทั้งหมด มีกุศลเป็นมูล,

อีกอย่างหนึ่งธรรมเหล่าใด มีกุศลเป็นมูล,

ธรรมเหล่านั้นทั้งหมดก็เป็นกุศล,

ธรรมบางเหล่าเป็นกุศล,

ธรรมเหล่านั้นทั้งหมด มีมูลอันเดียวกับธรรม
ที่มีกุศลเป็นมูล

เย วา ปะนะ กุสะฉะมุเลนะ เอกะมุตา, อิกอย่างหนึ่งธรรมเหล่าใดมีมูลอันเดียวกับธรรม
 ที่มีกุศลเป็นมูล,
 ทัฬห เท รัมมา กุสะฉา. ธรรมเหล่านั้นทั้งหมดเป็นกุศล

7. พระมหาปัจฉาน (การแสดงหมวดธรรมที่นับว่าเป็นปัจฉิมเจกเป็น 24)

เหตุปัจจัย,	ธรรมที่มีเหตุเป็นปัจจัย,
อาร์มมะณะปัจจัย,	ธรรมที่มีอาร์มมเป็นปัจจัย,
อะธิปะติปัจจัย,	ธรรมที่มีอธิปะติเป็นปัจจัย,
อะนันตะระปัจจัย,	ธรรมที่มีปัจจัย ไม่มีอะไรคั่นในระหว่าง,
ตะมะนันตะระปัจจัย,	ธรรมที่มีปัจจัยมีที่สุคเสมอกัน,
ตะหะชาตะปัจจัย,	ธรรมที่เกิดพร้อมกับปัจจัย,
อัญญะมัญญะปัจจัย,	ธรรมที่เป็นปัจจัยของกันและกัน,
นิตตะยะปัจจัย,	ธรรมที่มีนิตตัยเป็นปัจจัย,
อุปะนิตตะยะปัจจัย,	ธรรมที่มีอุปะนิตตัยเป็นปัจจัย,
ปุเรชาตะปัจจัย,	ธรรมที่มีการเกิดก่อนเป็นปัจจัย,
ปัจฉาชาตะปัจจัย,	ธรรมที่มีการเกิดภายหลังเป็นปัจจัย,
อาตวะนะปัจจัย,	ธรรมที่มีการเสทเป็นปัจจัย,
กัมมะปัจจัย,	ธรรมที่มีกรรมเป็นปัจจัย,
วิปากะปัจจัย,	ธรรมที่มีวิปากเป็นปัจจัย,
อาหาระปัจจัย,	ธรรมที่มีอาหารเป็นปัจจัย,
อินทริยะปัจจัย,	ธรรมที่มีอินทริยะเป็นปัจจัย,